

FUNKTIONALITET

Loftslifte, afstande mellem arbejdsstationerne, videndeling og gode indeklimaforhold har betydning for personalets stressniveau, arbejdsglæde og risikoen for behandlingsfejl

Der er en lang række elementer, der skal spille sammen for at dagligdagen kan fungere i en enhed.

Designprincippet "Funktionalitet" dækker over et bredt spænd af elementer, der har betydning for, at de daglige udfordringer kan løses. Elementer med betydning for personalets arbejdsgange og arbejdsmiljø, muligheden for at orienterer sig (Way-finding) samt hjælpemidler og tilgængelighed for patienter og pårørende.

Way-finding

I alle enhederne er der, som det beskrives under rammebetingelser, ofte mange pårørende. Pårørende der ikke nødvendigvis har været i enheden før.

Patienter, der modtager ambulant behandling skal ofte også selv finde frem til enheden. Enheder varierer meget i størrelse og kontekst, hvilket også påvirker ankomstsituationen og behovet for at fokusere på way-finding i designet. Et vist fokus på orientering er dog altid vigtigt* for at undgå stressede situationer*.

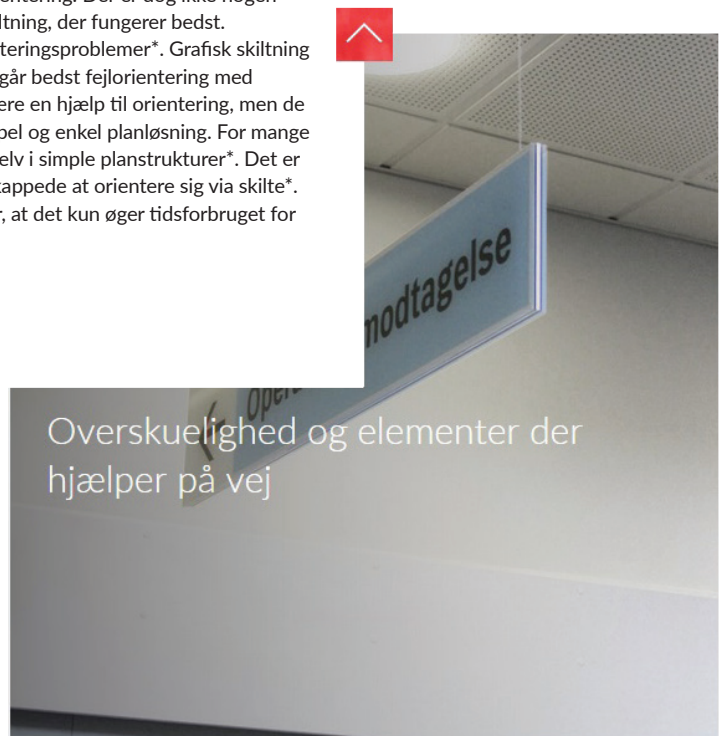
Undersøgelser fra hospitaler viser, at det er lettere at orientere sig i en enkelt designet bygning end i en kompleks plan*. Det er dog ikke kun mængden af valg i planens design, der er afgørende for orienteringen. En planløsning, hvor hjørner har 45 graders vinkler, gør bygningerne mere komplekse at orientere sig i end bygninger med planløsninger, der har 90 graders vinkler ved hjørner*.

Brugerne orienterer sig på forskellige måder. Derfor bør der arbejdes med forskellige elementer, som kan understøtte orienteringen. Brugen af "landmarks" kan være nyttig f.eks. i form af fotos, kunst eller særligt møblement*. Lyssætning kan også udnyttes som et element til at lede brugerne på rette vej særligt i aften- og nattetimerne*. Det kan være en fordel at placere nogle af personalets arbejdsstationer, de steder hvor orienteringen kan være vanskelig, så den besøgende kan føle sig tryk og har et sted at henvende sig*.

Skilte bruges ofte som bidrag til orientering. Der er dog ikke nogen entydig løsning på, hvilken type skiltning, der fungerer bedst. Veldesignede skilte løser ikke orienteringsproblemer*. Grafisk skiltning er hurtigst at aflæse, men man undgår bedst fejlorientering med skriftbaseret skiltning. Skilte kan være en hjælp til orientering, men de erstatter ikke fordelene ved en simpel og enkel planløsning. For mange skilte kan også være forstyrrende selv i simple planstrukturer*. Det er desuden et problem for synshandikappede at orientere sig via skilte*. Forsøg med udlevering af kort viser, at det kun øger tidsforbruget for orienteringen*.

MULIGHEDER

- Grundplan bør designes med en overskuelig struktur. Let aflæselige træk og hjørner med 90 graders vinkler letter orienteringen.
- "Landmarks" og genkendelige elementer som kunst eller møbler letter orienteringen.
- Enkel skiltning kan hjælpe orienteringen, både når skiltene er grafik- og tekstbaserede.

MULIGHEDER

- Planstrukturen bør ikke bevæge sig over flere niveauer.
- Rum og åbninger til patienter dimensioneres ud fra gældende lovgivning, så en kørestolsbruger eller en patient i en hospitalsseng kan komme rundt. Det har f.eks. betydning for udformningen af opholdsrum og behandlingsrum for patienter, patientstuer, toiletter, gangbreder, døre og hældninger både indenfor og udenfor.

Tilgængelighed

Patienter i enhederne er ofte svækkede, og deres tilstand kræver et stort fokus på tilgængelighed i designet. Dette beskrives yderligere i bygningsreglementet*.

Patienter i tidlige palliative forløb kan være kørestolsbrugere eller afhængige af gangstativer. I den sidste sygdomsfase er mange af patienterne sengeliggende og kan ikke bevæge sig rundt på egen hånd*. Patienterne skal derfor kunne flyttes rundt i senge både inde og uden for enhederne, hvilket også stiller krav til tilgængeligheden. Krav der bl.a. skal tages i betragtning i udformningen af adgangsveje, døre, gangarealer, elevatorer, venderadier, niveauforskelle og lignende som også beskrives i Bygningsreglementet (2014).

I enhederne skal man også tage højde for, at en afdød patient kan bæres ud i kiste, gerne direkte ud i en rustvogn. Enheden bør så vidt muligt laves i et niveau for at imødekomme behovet for øget tilgængelighed.

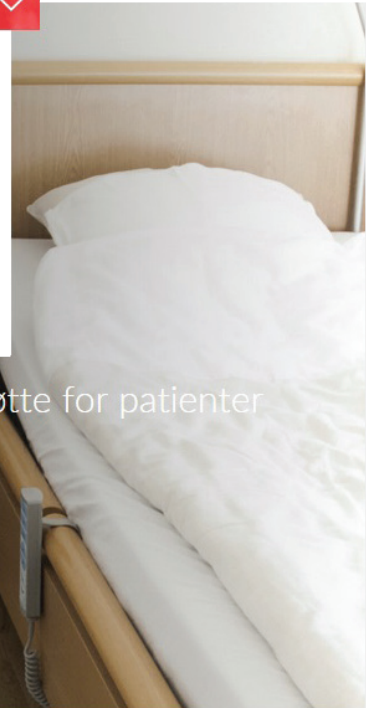
Fald

Ved brug af sengefærde forsøger man ofte at forebygge, at patienter falder ud af sengen og kommer til skade om natten. En undersøgelse blandt plejehjemsbeboere viser, at der ikke er forskel på antallet af fald, hvis der bruges ensidet sengegærde fremfor tosidet sengegærde*. Et resultat, der kan skyldes, at nogle beboere betragter sengegærdet, som en påmindelse om at kontakte personalet. Andre opfatter det derimod som en barriere, de forsøger at klatre over.

En anden undersøgelse viser, at der hverken sker flere eller værre fald, når sengegærdet bruges mindre*. Der sker dog færre af de mest alvorlige skader herunder hovedskader, når sengegærdet ikke bruges. Kaldesystemer og placeringen af plejestationer kan også have stor betydning, da langt størstedelen af faldskaderne sker om natten, hvor personalet ikke er så tæt på*. Det understreger samtidig, hvor vigtigt det er at patienterne altid kan tilkalde personalet fra sengen med lethed*.

MULIGHEDER

- Sengene skal have sengegærde til fleksibelt brug.
- Patienten skal kunne tilkalde personalet fra sengen.
- Personalets arbejdsstationer placeres, så de er tæt på sengestuerne.

Hjælpemidler til støtte for patienter

MULIGHEDER

- Rum kan etableres med fokus på dobbeltudnyttelse, så de kan bruges til forskellige formål. Det kan f.eks. dreje sig om møderum, opholdsrum, multi-rum og lignende.
- Rum der skal dobbeltudnyttes skal placeres, så de både kan varetage private, faglige og sociale arrangementer.

Fleksibilitet

I den palliative indsats for mennesker der formodes at skulle dø af deres sygdom, er der ofte fokus på, at "livet skal leves, indtil man dør"*. Der foregår også mange forskellige arrangementer i en enhed. Det kan være private arrangementer som fødselsdag, bryllup eller en udsyngning, når en patient er død og skal forlade enheden. Det kan også være fællesarrangementer som musikaftener, fejring af højtider eller foredrag.

Herudover har enheden også behov for at afholde faglige arrangementer, kurser og møder*. De mange forskellige arrangementer og daglige aktiviteter kræver, at rammerne skal kunne tilpasses f.eks. ved at rum kan bruges til mange forskellige formål og dobbeltudnyttes.

Fleksibilitet og dobbeltudnyttelse

Arbejdsmiljø og arbejdsgange

Arbejdet i en palliativ enhed er meget afhængig af vidensdeling og erfaringsudveksling*. Patienterne lider ofte af forskellige og komplekse sygdomme, der er forbundet med meget forskellige symptomer. Videndelingen er særligt vigtig for det kliniske personale, både i løbet af en vagt, men også ved overlevering af viden til næste vagthold. Vidensdeling mellem institutioner, som omfatter uddannelse og forskning skal også imødekommes i enhedernes design. Samtidig er det vigtigt, at pauserum og personale rum udarbejdes, så de understøtter fagligheden og fællesskabet i personalegruppen.

Personalets arbejdsopgaver varierer, og arbejdsstationernes udformning og placering skal afspejle arbejdets karakter*. Arbejdspladser, der kræver intimitet og ro placeres, så de er ugenerede. Udadvendte arbejdsstationer placeres derimod så de understøtter relationen mellem de forskellige brugergrupper. Arbejdets karakter er også afgørende for om den enkelte arbejdsplads skal udformes med fokus på sociale eller private behov. Korte arbejdsgange imødekommes ved placeringen af de enkelte arbejdsstationer. Det er vigtigt for det kliniske personale, at arbejdsstationerne placeres tæt ved patientstuerne. Arbejdsarealerne indrettes i det hele taget med udgangspunkt i gældende lovgivning for arbejdsmiljø*. De konkrete anbefalinger for udformning og placering af arbejdsstationerne findes i Funktionsdiagrammer og rumprogram.

Arbejdsskader hos personalet i sundheds- og plejesektoren omfatter blandt andet slid og skader som følge af løft og flytning af patienter. Det er dokumenteret i flere undersøgelser, at skaderne er så omfattende, at de også har økonomiske konsekvenser for arbejdsgiveren i form af tabte arbejdsdage og udbetaling af erstatning*. Gulvlifte og mekaniske lifte sænker imidlertid antallet af arbejdsskader, der er en konsekvens af løft. Det sænker også arbejdsgiverens økonomiske omkostninger og styrker personalets arbejdsglæde at bruge lifte*. En undersøgelse fremhæver også, at patienterne bemærker personalets stigende arbejdsglæde og selv føler sig mere trygge, når liftene bruges*. Samtidig antydes det, at loftsliften kunne bruges endnu mere og på den måde forbedre arbejdsforholdene yderligere*. Manglende brug ser især ud til at skyldes begrænsede manøvreringsarealer, eller at liften ikke er tilstrækkeligt tæt på de steder, hvor der er brug for dem. Integrerede loftslifte ser i den forbindelse ud til at blive brugt mest, når de er tænkt ind i byggeriet fra starten og passer til alle de situationer, de skal bruges i*. Tidssvarende velfærdsteknologi kan i det hele taget indarbejdes som en måde at forbedre personalets arbejdsforhold på, ligesom rigeligt og struktureret depotplads kan være en for del for arbejdsgangene*.

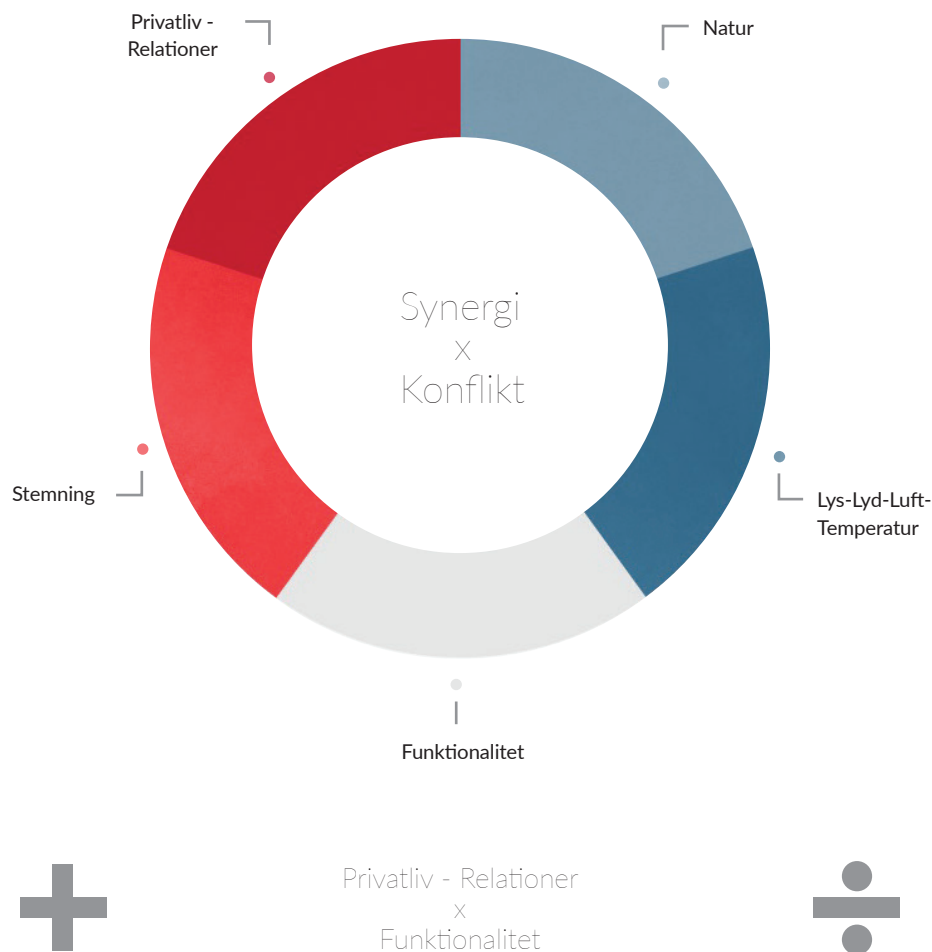
Personalets stressniveau, oplevede arbejdsglæde, mængden af konflikter, risiko for fejl og arbejdsmiljøet som helhed er også afhængig af lydkvaliteten og lydniveauet i en palliativ enhed*. Gode lysforhold kan også være afgørende for at undgå fejl i behandlingsgangene specielt i forbindelse med medicinering og journalisering både ved arbejdsstationen, i medicinrummet og på patientstuen. Læs mere under designprincippet LYS - LYD - LUFT - TEMPERATUR.

MULIGHEDER

- Videndeling imødekommes i udformningen af arbejdsstationer særligt for det kliniske personale.
- Arbejdsstationerne placeres og udformes, så de imødekommer arbejdsgangene hos de enkelte faggrupper.
- Afstanden optimeres mellem arbejdsstationerne.
- Arbejdsarealerne indrettes med udgangspunkt i gældende lovkraft.
- Loftslifte bør indarbejdes på sengestuerne og i andre faciliteter, hvor patienterne skal løftes.
- Rigeligt og struktureret depotplads placeres tæt på arbejdsstationerne.
- Lyd- og lysforhold skal tages i betragtning i udformningen af personalets arbejdsforhold.

Korte arbejdsgange mellem arbejdsstationerne

- Enestuer sikrer at patienten og personalets kommunikation fungerer godt. Samtidig opnår patienten en større grad af privatliv på en enestue.
- Når planstrukturen er funktionel, kan den sikre gode kommunikationsforhold mellem de forskellige brugere, hvilket både har positiv indflydelse på deres relationer og letter orientering, fordi de besøgende kan komme i kontakt med personalet.
- Møblernes placering kan både understøtte de sociale relationer og fungere som "landmarks", der understøtter orienteringen.
- Det øger de svækkede patienters mulighed for at bruge ude- og fællesarealerne, når arealerne er udarbejdet med fokus på tilgængelighed.
- Det er en fordel for patienters og personalets relationer og for behandlingsgangene at patienterne let kan kontakte personalet.
- Funktionel organisering og dobbeltudnyttelse af opholdsrum kan øge mulighed for både socialt samvær og privatliv. Eksempelvis kan et stort mødelokale indrettes med fleksibelt møblement og evt. med mulighed for opdeling til mindre rum. På den måde kan det tilpasses arrangementer af forskellig sociale og privat karakter som fødselsdage, undervisning, udsyngning, møder og kurser.
- Funktionelle arbejdsgange og arbejdsforhold påvirker personalets humør positivt, og det bemærkes også at patienterne.
- Det styrker videndeling og giver mulighed for sociale relationer mellem personalet, når arbejdspladser placeres sammen.

Lys- Lyd - Luft - Temperatur
x
Funktionalitet

- Tilgængelighed samt godt dagslys og gode luftforhold kan let tilgodeses i samme type planstruktur, når planen laves i én etage, i det niveauforskellene minimeres, og der er mulighed for at placere vinduerne i taget.
- Gode lydforhold påvirker arbejdsmiljøet positivt. Gode akustikforhold og begrænsede støjgener kan mindske stress hos personalet.
- Gode lysforhold sænker risikoen for fejl i medicinhåndtering.
- Dagslys eller varierede placeringer af elektriske lys kan udnyttes, så det understøtter forskellige situationer i det samme rum. Det kan også give mulighed for dobbeltudnyttelse af et rum. På sengestuen bør der være forskellige lyskilder, så nogle understøtter rengøring, andre medicinering og helt tredje lyskilder passer til at læse, spise eller lignende.

Der kan opstå en konflikt mellem prioriteringen af korte arbejdsgange for personalet eller gode lys- og luftforhold. Arbejdsgangene kan eksempelvis blive lange, hvis der laves vinduer på sengestuernes toiletter, når der er tale om en bygning i flere etager.

Stemning
x
Funktionalitet

- Kunst, møbler og farver kan fungere som "landmarks", der kan understøtte Way-finding.
- Det øger de svækkede patienters mulighed for at bruge ude- og fællesarealerne, når de er udarbejdet med fokus på tilgængelighed.
- Patienter og pårørende føler sig mere trygge og kan bedre finde vej, når personalets arbejdsstationer placeres, så de er synlige og lettilgængelige.
- Mulighederne for at indrette behagelige ugenerede opholdsrum øges, når der er rigeligt depotplads eller mulighed for afskærmning til medicins og klinisk udstyr.

- Funktionelt optimerede rum med meget teknisk udstyr kan påvirke stemningen i et rum negativt, idet teknisk udstyr af nogle brugere opfattes som forstyrrende og ubehageligt.
- Rum, der tilpasses funktionalitet, kan resultere i meget store og åbne rum, hvor det kan være svært at skabe mindre nicher. Det kan f.eks. være problematisk i patientstuen eller i et køkkenalrum. Det er problematisk, da meget svækkede patienterne kan have svært ved at overskue store rum.
- I små rum kan der opstå konflikter mellem optimale arbejdsgange, og indretning med stemningsskabende elementer eksempelvis hvis patienterne og pårørende medbringer møbler og større personlige ejendele. Begge anbefalinger kan dog ofte imødekommes igennem rummenes størrelser og fleksibilitet i indretningen.

Natur
x
Funktionalitet

- Naturoplevelser i en have og lignende forudsætter at adgangsforholdene er udarbejdet, så tilgængelighed passer til brugernes behov.

- Der kan opstå en konflikt mellem, om et byggeri skal tilpasses et element i omgivelserne som eksempelvis en udsigt, eller om planstrukturen skal optimeres i forhold til eksempelvis korte arbejdsgange.